

NL

Tapta

Espaces souples

Met

Greet Billet

Hana Miletić

Richard Venlet

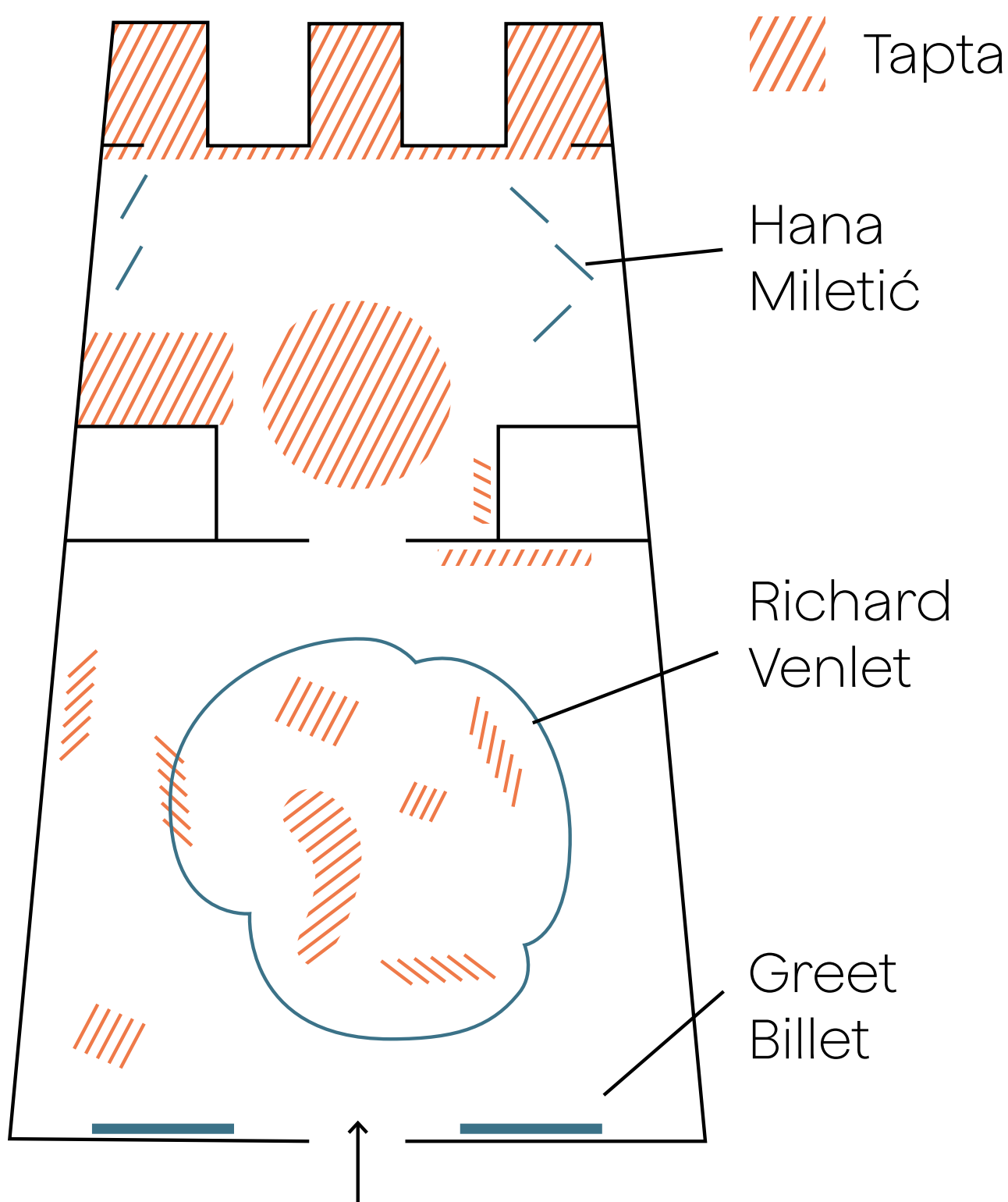
18 05 13 08 2023

ELS WIELS WIE

Inleiding

De Pools-Belgische kunstenaar Tapta (1926-1997) richtte zich vanaf de jaren 1960 op een radicale herdefiniëring van de beeldhouwkunst door het gebruik van textiel en andere flexibele materialen als sculpturale elementen. Centraal in deze tentoonstelling staan Tapta's aandacht voor de tactiliteit van de materialen, de soepelheid van structuren, de individuele en de collectieve praktijk, en de interactie tussen kunstwerk, ruimte en toeschouwer. In relatie met Tapta's historische werken bevat de tentoonstelling ook nieuw werk van Greet Billet, Hana Miletić en Richard Venlet.

Curatrice: Liesbeth Decan

Tapta

Tapta (pseudoniem voor Maria Wierusz-Kowalski, meisjesnaam Maria Irena Boyé) wordt in 1926 in Polen geboren en vlucht na haar betrokkenheid bij de Opstand van Warschau in 1944 samen met haar echtgenoot als politiek vluchteling naar België. Ze studeert weefkunst aan het Nationaal Hoger Instituut voor Architectuur en Visuele Kunst van La Cambre in Brussel, waar ze in 1949 afstudeert. Kort daarna trekt het koppel Wierusz-Kowalski naar Belgisch Congo (nu Democratische Republiek Congo), waar ze verblijven van 1950 tot 1960. Na hun terugkeer naar België verwerft Tapta snel bekendheid als kunstenares binnen een nieuwe kunstenaarsgeneratie die de beeldhouwkunst herbepaalt door de introductie van textiel en andere flexibele materialen als sculpturale elementen. Tegelijk promoveert ze zo de textielkunst voorbij de categorieën van het decoratieve en het ambachtelijke. Ze heeft haar eerste solotentoonstelling in 1966 in de Galerie Les Métiers in Brussel, waarna haar werk wordt getoond in belangrijke tentoonstellingen in België en het buitenland, waaronder de vierde Biennale internationale de la Tapisserie in Lausanne in 1969. Die tentoonstelling, waar haar werk naast dat van Magdalena Abakanowicz, Jagoda Buić, Elsi Giauque en Sheila Hicks hangt, stimuleert haar om verder te gaan op de ingeslagen weg van het onconventioneel experimenteren met textiele materialen.

Soepele sculpturen

Deze tentoonstelling focust op Tapta's emblematische werken van de jaren 1970 waarmee ze zich, via experimentele technieken zoals het draaien

van geweven stukken maar vooral het gebruik van koorden die ze knoopt en aaneenrijgt, steeds verder van de traditionele weefkunst verwijderd. Haar werken worden steeds meer driedimensionaal, meer 'sculpturaal'. ***La Chute de noeuds (1970)***, bijvoorbeeld, kan nog tegen een muur gehangen worden maar functioneert even goed wanneer het vrij in de ruimte hangt. De knopen creëren een reliëf en door de openingen tussen de touwen ontstaat er een verwevenheid tussen het kunstwerk en de ruimte rondom. Dit is nog meer aanwezig in de ***mobile (1972)***, die Tapta creëerde als geboortegeschenk voor vrienden. Hier, zoals ook in het ***hangende werk zonder titel*** uit dezelfde periode valt het gebruik van ruwe garen sisal op, waarvoor Tapta mogelijk de inspiratie haalde uit werk van collega's als Abakanowicz dat ze zag in Lausanne, maar ook uit haar verblijf in Afrika in de jaren 1950.

Volledig driedimensionaal zijn de twee ***Cocons (n°1 en n°2)***, beide uit **1973**, die in deze tentoonstelling wellicht voor het eerst samen worden getoond. Het spiraalvormig tapijt onder de sculpturen vervangt de klassieke sokkel en nodigt de toeschouwer uit rond het kunstwerk te cirkelen en het van alle kanten te bekijken. De gigantische, uitvergrande cocons getuigen van een organische, tegelijk zachte en krachtige, feminiene beeldtaal, die we niet enkel visueel maar ook tactiel en lichamelijk kunnen ervaren.

De interactie die Tapta nastreefde tussen kunstwerk, ruimte en toeschouwer vinden we ook terug in ***Horizon flexible (1977)***. Deze met gekleurde wol omwonden en aan elkaar gehechte kolommen fungeren zowel als autonome sculptuur als als kamerscherm, dat aangepast aan het gebruik en de ruimte van vorm kan veranderen.

In de jaren 1960-70 creëert Tapta ook kledingstukken, zoals **sjaals**, en bekleedt ze eind jaren 1970 in opdracht van de Brusselse architecte Simone Guillissen-Hoa twee **Bertoia stoelen** met koorden. Deze 'toegepaste kunst' is in zekere zin de ultieme realisatie van de tactiele, lichamelijke ervaring van kunst die ze beoogde.

Maquettes

De activatie van de toeschouwer manifesteert zich ook in de werken in neopreen, die ze vanaf de late jaren 1980 maakt, en die een radicale wending in haar materiaalgebruik betekenen. Grote zwarte vlakken, met elkaar verbonden door metalen staven en bouten, vormen open structuren waardoorheen of waarlangs men moet lopen. De tentoonstelling toont 28 kleine maquettes in neopreen, waarmee de kunstenaar haar monumentale werken voorbereidde. Daarnaast zijn er ook twee neopreen-sculpturen te zien, **Zonder titel (1994)** en ***Impatiente (1995)***, waarvan de onderdelen met scharnieren aan elkaar vastzitten waardoor ze van vorm kunnen veranderen.

Reconstructieproject

Het meest innoverende in Tapta's oeuvre zijn wellicht haar *environments* van begin jaren 1970. Van deze indrukwekkende installaties, gemaakt van aaneengeregen touwen, waarin de toeschouwer kan plaatsnemen, is er naar we weten nog slechts één bewaard: ***Formes pour un espace souple (1974)***, nu in de collectie van het M HKA. Door onzorgvuldige bewaring in het verleden is het werk echter in slechte staat. Om het werk in de toekomst opnieuw publiek te kunnen tonen, wordt tijdens de tentoonstelling aan een reconstructie van de installatie gewerkt. Gebruik makend van

Tapta tijdens de installatie van *Formes pour un espace souple* (1974) in het Paleis voor Schone Kunsten (nu Bozar) in Brussel, 1975, zwart-wit foto (Archief Tapta, Maurice Verbaet, Antwerpen)

dezelfde materialen en technieken, maken textielkunstenaars en -studenten van La Cambre en LUCA School of Arts zo ook de procesgebonden en collectieve ervaring die Tapta nastreefde opnieuw tastbaar.

Dit atelier verwijst ook naar Tapta's docentschap. Even belangrijk als haar kunstpraktijk is immers haar engagement als docent aan het Nationaal Hoger Instituut voor Beeldende Kunsten, van La

Cambre, waar ze van 1976 tot 1990 het textiel-atelier leidt en herdoopt tot “sculpture souple”. Eerder dan studenten op te leiden in een bepaalde techniek, stelt ze het ontwikkelen van een open en kritische geest voorop. Tot haar studenten behoren o.a. Ann Veronica Janssens, Monica Droste en Marie-Jo Lafontaine.

Tapta sterft – plots – in 1997 in Brussel, net wanneer haar moederland Polen haar werk ontdekt in een grote solotentoonstelling in de Zachęta National Gallery of Art in Warschau, en haar monumentale sculptuur ***Esprit Ouvert* (1997)** vlakbij het Brusselse Noordstation wordt ingewijd.

Tapta, *Esprit ouvert*, 1997, staal & roestvrij staal, 1700 × 1200 × 500 cm, vlakbij Noordstation Brussel. © In opdracht van Proximus (vroeger Belgacom) en WTC nv; beheerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Foto: Greet Billet

Greet Billet

Greet Billet (°1973, Leuven, België) richt zich in haar praktijk op de representatie van licht door middel van tijdelijke in situ installaties, waarin regelgebonden systemen een cruciale rol spelen. Ook de vertaling van licht naar een analoge of een digitale context is een belangrijk aspect binnen haar oeuvre. Door verschillende media (spiegels, projecties, plexiglas, transparante folie e.a.) te combineren, onderzoekt Billet de representatie en registratie van licht in zijn essentie.

Gestimuleerd door enkele parallellen die ze ontdekte tussen haar en Tapta's praktijk – zoals het in situ werken, het gebruik van spiegels, de interesse voor licht en zachte, flexibele materialen – maakte Greet Billet voor deze tentoonstelling een nieuw werk met als oorspronkelijke vertrekpunt een installatie die Tapta in 1996 realiseerde in Galerie Etienne Tilman in Brussel. Deze bestond uit twee sculpturen in neopreen, leunend tegen de muur; een geprojecteerde driehoek; een aan de muur bevestigd zwart vierkant, gevormd door twee rechthoekige houten panelen; en een waterbassin, waarin de hele installatie werd weerspiegeld. Met twee grote spiegelwerken aan weerszijden van de ingang van de expo, getiteld *Réfléchir (à) Tapta (2023)*, verwijst Billet enerzijds naar de figuur van de driehoek, die Tapta in wel meerdere neopreeninstallaties van de jaren 1990 integreerde, en anderzijds naar Tapta's gebruik van spiegels en vooral spiegelende wateroppervlakken zoals in de installatie in Galerie Tilman of de publieke sculptuur *Esprit Ouvert* op de Koning Albert II Laan in Brussel. Net zoals Tapta's wateroppervlakken

weerspiegelen Billets driehoeken ook de tentoonstellingsinstallatie, en doen ze kunstwerk en omgeving in elkaar overlopen.

Richard Venlet _____

In zijn artistieke praktijk combineert Richard Venlet (°1964, Hamilton, Australië) sculptuur, kunsthistorisch onderzoek, tentoonstellingsdesign en architectuur. Hij maakt ruimtes – meestal tentoonstellingsruimtes – tot specifieke ‘environments’, die ons op een andere manier naar de ruimte, en naar de objecten in die ruimte, doen kijken. Dit doet hij door wanden of vloeren toe te voegen, in precies uitgekozen materialen (opaak, transparant of spiegelend) en vaak met openingen en doorzichten.

Bij zijn ontwerpen speelt de ervaring van de toeschouwer een cruciale rol. Deze wordt via Venlets ingrepen geleid – soms misleid – in de ruimte en zo bewust gemaakt van zijn/haar/hun kijkperspectief en positie. De wanden en vloeren die in Venlets interventies de kunstwerken dragen, ondersteunen, tolereren of beschermen, functioneren als ruimtelijke ervaringscontexten waar de beschouwer en het getoonde een evenwaardige onderlinge verhouding aangaan.

In die activatie van de toeschouwer, situeert zich Venlets verwantschap met Tapta, die zowel in haar vroege textiele werken als in de latere monumentale rubberen en metalen sculpturen de lichamelijke ervaring van de kijker centraal stelde. Voor deze tentoonstelling ontwierp Venlet een transparante,

flexibele structuur, getiteld *Salon II (2023)*, die de bezoekers van de tentoonstelling subtiel doorheen de ruimte, langs en rond de werken van Tapta leidt en zo hun waarneming van Tapta's vormen en materialen intensifieert.

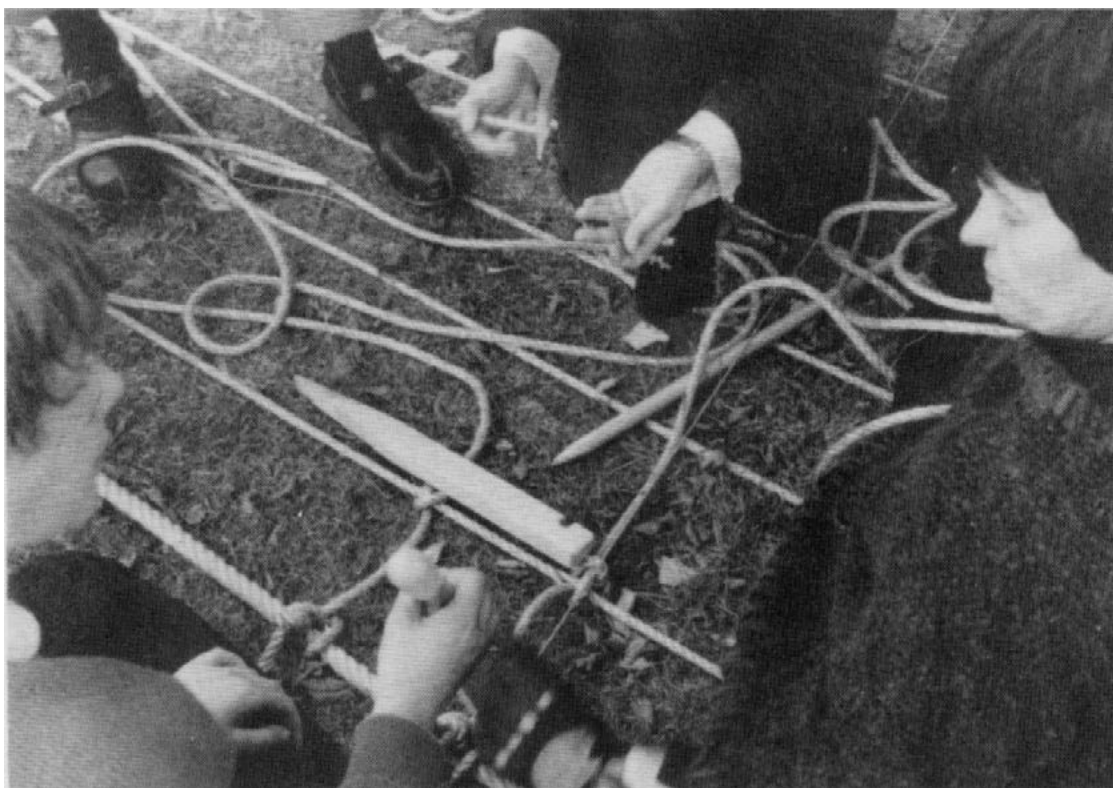
Hana Miletić

Hana Miletić (°1982, Zagreb, Kroatië) bemoeilijkt in haar praktijk de relatie tussen representatie en reproductie, door verbanden te leggen tussen fotografie en weven. De kunstenaar modelleert haar geweven textiel naar foto's die ze maakt en die handelingen van 'zorg en reparatie' in de openbare ruimte documenteren. Ze gebruikt het weefproces - dat veel tijd en toewijding vergt - als een manier om bepaalde economische en sociale omstandigheden, zoals versnelling, standaardisering en transparantie, tegen te gaan. Daarnaast staat de trage en zorgzame arbeid van het weven haar toe nieuwe verbanden te scheppen tussen werken, denken en voelen. Daarmee vindt ze duidelijk aansluiting bij de methodologie van Tapta, die via het manipuleren van haar materialen tot 'soepele sculpturen' kwam, die bovendien niet alleen konden bekeken worden maar ook aangeraakt en meer lichamelijk ervaren konden worden.

Het zijn echter vooral de door Tapta opgezette collaboratieve projecten die Miletić inspireren voor haar bijdrage aan deze tentoonstelling. Eén daarvan is *Structure spontanée*, een werk dat Tapta in 1978 samen met haar studenten van La Cambre en jonge kinderen uit een lokale school

maakte ter gelegenheid van de tentoonstelling *Tapisseries d'aujourd'hui* in het kasteel Malou in Sint-Lambrechts-Woluwe: een spontane structuur die niet naar haar ontwerp werd uitgevoerd, maar geheel tot stand kwam door de vrije gebaren van de deelnemers.

Hiernaar refererend organiseert Hana Miletic samen met enkele leden van Espace Fxmmme, een groep van vrouwen en non-binaire mensen die werkt vanuit de sociaal-artistieke werkplaats Globe Aroma, ***Felt workshops*** voor en met de medewerkers en de bezoekers van de tentoonstelling. De *Felt workshops* zijn hands-on workshops waarbij publieksdeelnemers worden begeleid bij de techniek van het nat vilten, een handwerktechniek die gendergebonden culturele praktijken herwaardeert. Ze vormen de verderzetting van *txt, Is Not Written Plain* (2017), het eerste viltwerk dat Miletic samen met Globe Aroma creëerde en dat werd gepresenteerd tijdens Miletic's solotentoonstelling in WIELS in 2018. Dat in het kader van deze tentoonstelling de *Felt workshops* worden verdergezet, onderlijnt de voortdurende aandacht in WIELS voor collectief auteurschap en emancipatieve co-creatie.

Installatie gemaakt door Tapta i.s.m. haar studenten van La Cambre en een groep lagerschoolkinderen, 1978, Manilla hennep. Deel van de tentoonstelling *Tapisseries d'aujourd'hui*, Sint-Lambrechts-Woluwe: Château Malou. Foto's uit Françoise Galle & Marie-Paule Ripoché, « Tapta » in *Dri a di*, 9, April 1979, p.18.

PARTNERS

Deze tentoonstelling kwam tot stand in samenwerking met de onderzoekseenheid Intermedia van LUCA School of Arts Brussel

Met de speciale ondersteuning van Maurice Verbaet

Met dank aan de Vlaamse Overheid, LUCA School of Arts, M HKA, Museum Dhondt-Dhaenens en Ateliers Wauters

EVENEMENTEN

Felt workshops

Begeleid door Hafiza Azimi en Shilemeza Prins (Espace Fxmme, Globe Aroma) en Hana Miletic
Zat. 20.05 & 01.07, 14:00-16:30

Look Who's Talking: Virginie Mamet ^(FR)

Zon. 04.06, 15:00, Zon. 09.07, 16:00

Look Who's Talking: Greet Billet, Liesbeth Decan & Richard Venlet ^(NL)

Zat. 24.06, 14:00

Lezing door Liesbeth Decan ^(EN)

Don. 29.06, 19:00

Gesprek tussen Ann Veronica Janssens, Michel Baudson, e.a. ^(FR)

Vrij. 02.06, 19:00

Meer evenementen & inschrijvingen:

[WIELS.ORG](https://www.wiels.org)

BEDANKT VOOR UW BEZOEK!

 [@WIELSBRUSSELS](https://www.facebook.com/wielsbrussels)

 [@WIELS_BRUSSELS](https://www.instagram.com/wiels_brussels)

 [@WIELS_BRUSSELS](https://twitter.com/wiels_brussels)

Image credit: Tapta, Untitled (mobile) (detail), 1973, wool, sisal, mixed fibres, ø 62 cm (Private Collection) © photo: Rein De Wilde.

